

Memo Feitenrelaas Ontwikkelperspectief per 16 mei 2025

Inleiding

Om te komen tot het Ontwikkelperspectief 2050 is het eerste deelproduct 'Feitenrelaas' voor de drie inhoudelijke sporen 1. Verstedelijking in Balans, 2. Brede Welvaart en 3. Identiteit als Basis opgesteld. Deze eerste onderzoeksresultaten van de feitelijke situatie van de regio bieden een gezamenlijk inhoudelijk uitgangspunt en fungeren als opmaat voor de uitwerking van de overige deelproducten. Dit document helpt ons om koers te bepalen en biedt houvast voor het gesprek over wat voor regio de Stedendriehoek in de toekomst wil zijn. Feiten vormen het startpunt, en de gezamenlijke dialoog en duiding bepalen de richting. Er is door de regio Stedendriehoek al veel informatie voor handen, deze is door de externe experts aangevuld en ter kennisname aangeboden.

Opzet

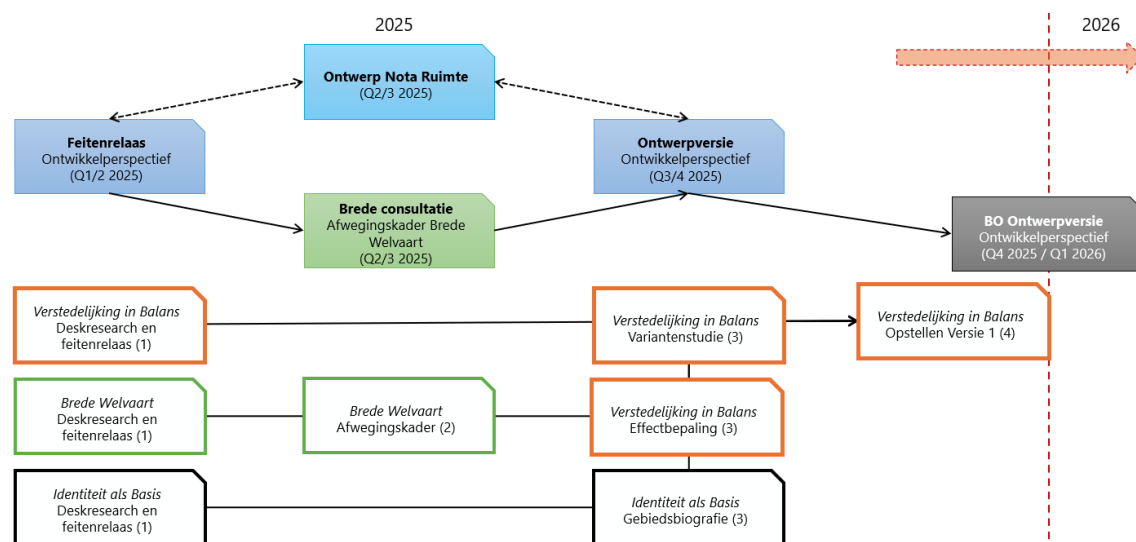
De documenten zijn verschillend van vorm en 'hardheid'. Dat past bij de verschillende doelstellingen en eindproducten die externe partijen hebben meegekregen en bij de fase in het proces. Met name richting deelproduct 3. Variantenstudie incl. Effectbepaling worden de sporen inhoudelijk in elkaar geschoven. Hieronder de deelvragen die de partijen hebben gekregen m.b.t. het Feitenrelaas:

- Wat is de (reikwijdte van de) huidige situatie op vlak van Verstedelijking in Balans (wonen, werken, voorzieningen en mobiliteit), Brede Welvaart en de Gebiedsbiografie?; Wat is de situatie nu? Wat is de kwantitatieve en kwalitatieve opgave richting 2050 (met een doorkijk naar 2100)?; Welk deel is ambitie en welk deel is autonoom?; Wat zijn de hiaten in kennis (waar is meer kennis voor nodig?).
- Welke raakvlakken zijn er met bredere thema's en processen die belangrijk zijn voor de Stedendriehoek (i.i.g. IJssel bevaarbaarheid, waterveiligheid, klimaatbestendigheid, Natura2000, Veluwe, water en bodem, natuur, landschap/cultuurhistorie, recreatie en energie)?; Wat is de situatie nu? Wat is de opgave richting 2050 (met een doorkijk naar 2100)?; Welk deel is ambitie en welk deel is autonoom?

Planning

Dit memo gaat in op wat het Feitenrelaas is, wat de resultaten per spoor zijn en hoe het zich verhoudt tot het vervolgproces. Het Feitenrelaas geeft inzicht in de situatie van nu en helpt de strategische vervolg (onderzoeks)vragen te benoemen. Figuur 1. hieronder geeft schetsmatig de (deel)productplanning weer voor 2025.

- Deelproduct 1. "Feitenrelaas" is gereed Q1/2 2025 en kan als input dienen voor de Ontwerp Nota Ruimte in Q2/3. Deelproduct 1 wordt ter kennisname gedeeld.
- Deelproduct 2. "Afwegingskader Brede Welvaart" wordt in Q2/3 2025 ter consultatie aangeboden aan Algemeen Bestuur waterschappen (AB), Provinciale Staten provincie (PS) en gemeenteraden. Bij het opstellen van het Afwegingskader wordt directe inbreng van bewoners en maatschappelijke partijen voorzien.
- Deelproducten 3. "Variantenstudie incl. Effectbepaling" en de "Gebiedsbiografie" geeft de eerste ruimtelijke vertaling weer van de verschillende mogelijke inrichtingen van de regio en geldt als opmaat naar het maken van keuzes in Deelproduct 4. Deelproduct 3 zal Q3/4 ter kennisneming worden aangeboden aan Algemeen Bestuur waterschappen (AB), Provinciale Staten provincie (PS) en gemeenteraden.
- Deelproduct 4. "Ontwerpversie 1. Ontwikkelperspectief" wordt in het BO Q1 2026 vrijgesteld voor brede consultatie.

Figuur 1. (Deel)product planning 2025

Verstedelijking in Balans

Het Feitenrelaas Verstedelijking in Balans geeft inzicht in de huidige situatie en toekomstige ontwikkelingen op het gebied van wonen, werken, voorzieningen en mobiliteit in de regio – gezien vanuit de context van de Nota Ruimte en de Contourenschets, de omliggende regio's, het veranderende klimaat, de groeiende drinkwatervraag, de landbouwtransitie, de opgaven van het natuurherstel en het toenemend belang van strategische autonomie (o.a. defensie en energie) - wat de opgaves zijn voor 2050, welke raakvlakken er zijn, of toekomstige ontwikkelingen het gevolg zijn van autonome groei of ambities, en welke raakvlakken er zijn met bredere processen die belangrijk zijn voor de regio Stedendriehoek. Waarbij er duidelijk moet zijn welke ontwikkelingen autonoom en welke volgen uit ambities. Tot slot, moet het duidelijk maken welke hiaten er zijn in de huidige kennis en wat er nog nodig is om nader te onderzoeken.

Hieronder de top 5 vraagstukken naar aanleiding van het opstellen van de Feitenrelaas.

- In de omringende regio's (Utrecht-Amersfoort, Arnhem-Nijmegen, Foodvalley, Zwolle, Twente) wordt een fors groeiprogramma (+30-40%) geconcentreerd ingezet voor een stedelijke kwaliteits- en transformatieopgave. Dit om jongeren/talent te behouden en om een mobiliteitstransitie in te zetten naar meer OV en fiets, en minder auto. Hoe gaat de Stedendriehoek zich hiertoe verhouden? Is de hefboomwerking van 40.000-48.000 woningen (+20%-25%) voldoende om tegenwicht te bieden aan de stedelijke kwaliteitssprong in de buurregio's? En om jongeren voor de regio te behouden?
- De toekomst is er een van extremen: droogte met lage rivierafvoeren, schaarste aan water voor natuur en landbouw en soms mensen; te veel water met grotere rivierafvoeren, verzadigde gronden, grondwateroverlast enz. Dat alles vraagt om een andere omgang met het natuurlijk systeem (als basis), slimme locatie en inrichtingskeuzes. Waar levert de hefboom van 14.000 nieuwe woningen de meeste maatschappelijke meerwaarde op? (mede in relatie tot opgaven water, natuur, groen, energie, economie, voorzieningen en mobiliteit). En komen de 26.000 al geplande woningen vanuit regionale meerwaarde gezien op de - goede plek terecht? Zo niet, valt daar nog op bij te sturen? Het feitenrelaas kan aangevuld kunnen worden met kennis over hoe het natuurlijk systeem er nu voor staat en welke ontwikkelingen gaande zijn. De waterschappen kunnen deze feiten mede aanleveren en bieden aan deze kennis in te brengen.

- Wat is het toekomstig economisch profiel van de regio, mede in relatie tot de toekomst van de goederencorridors (A1/A50, IJssel, North Sea Baltic corridor / GNOE) en de beschikbaarheid van hoge milieu categorieën? Hoe kan de grote groeivraag in hectares geacommodeerd worden?
- Hoe bereikbaarheid van de Stedendriehoek organiseren in context van een transitie naar duurzame mobiliteit? Wat is de potentie van een stedelijke mobiliteitstransitie hierin? En waar liggen de kansen voor de stationsgebieden en kleinere kernen?
- Welke bijdrage kan verstedelijking leveren aan (boven)regionale topvoorzieningen en een breed regionaal voorzieningenaanbod? Kan hier op gestuurd worden?

Brede Welvaart

Het Feitenrelaas Brede Welvaart monitor bevat capita selecta van de regionale ontwikkeling, een selectie van relevante en gebruikelijke onderwerpen om de stand en ontwikkeling van een regio in beeld te brengen. Mogelijk is verbreding of verdieping op thema's wenselijk. Dit Feitenrelaas bestaat uit een tweeluik waarbij deel I nu voorligt. Deel I geeft de stand en ontwikkeling weer van belangrijke sociaaleconomische indicatoren (Demografie, Arbeidsmarkt, Economie). Indicatoren die gebruikelijk zijn voor dergelijke monitors, omdat ze het beste de staat van een regio representeren en onderling vergelijk mogelijk maken (zie ook monitors van bijv. Achterhoek, Amsterdam, GMR en Zwolle). Deel II gaat in op Brede Welvaart. Deze monitor brengt de sociaal-economische ontwikkelingen in de Stedendriehoek scherp in beeld en is zowel aanvullend als verdiepend op de website 'Regio Stedendriehoek in Cijfers' met toelichtende tekst.

Hieronder de top 5 vraagstukken naar aanleiding van het opstellen van het Feitenrelaas:

- Werkloosheid laag, arbeidsparticipatie stagneert: Beperkt de krappe arbeidsmarkt de ontwikkeling van de regionale economie?
- Toename diensteneconomie, afname productie-economie: Duidt dit op een minder sterke wendbaarheid van de Stedendriehoek-economie?
- De regio lijkt zich te ontwikkelen als een woonregio: Wil de regio meer woon- of werkregio zijn?
- Nederland als referentie: Hoe ontwikkelt de regio zich in vergelijking met de landelijke gemiddelden? Welke regio wil de Stedendriehoek zijn?
- Hoe verhoudt de monitor zich de natuurlijke leefomgeving? Duurzaamheid is een centraal domein binnen Brede Welvaart, hoe verhoudt deze monitor zich tot het opstellen van een Afwegingskader Brede Welvaart welke helpt in het inhoudelijk 'afruilen' van consequenties? De fysieke leefomgeving met al zijn waarden en kapitaal is eveneens een bepalende waarde in ons welzijn, nu en later.

Gebiedsbiografie

Het Feitenrelaas Gebiedsbiografie presenteert het plan van aanpak de opzet van het eindproduct op hoofdlijnen en een planning van het proces daartoe. Er worden diverse participatiesessies en tekenateliers met experts en bewoners(verenigingen) georganiseerd om gezamenlijk Ontwikkelkansen en -principes in het vervolgtraject uit te werken gebaseerd op de leidende principes 1. Natuurlijk systeem als basis, 2. Identiteit als basis en 3. Zorgvuldig en meervoudig ruimtegebruik.

Hieronder de top 3 vraagstukken naar aanleiding van het opstellen van het Feitenrelaas:

- De steden van de Stedendriehoek zijn wellicht heel gevarieerd, toch kun je een redelijk eenvoudige symmetrische landschappelijke indeling maken: Veluweflank, IJsseldal (smal en breed), Dekzandlandschappen ten oosten van de IJssel. Elk met eigen kansen/opgaven qua klimaatadaptatie, maar ook hun identiteit meegevend aan de steden en dorpen die er liggen.

Dit overkoepelende verhaal over het natuurlijke systeem wordt in het vervolg gedetailleerder in kaart gebracht.

- Juist het gevarieerde bewonings- en ontginningsverleden van de Stedendriehoek biedt kansen: de Middeleeuwse dorpslandschappen waren 15 minuten-kernen avant-la-lettre waarin alles wat een mens nodig had aanwezig was. Het benadrukken en versterken van deze identiteiten (polynucleair), kan een kans zijn voor de verstedelijkingsstrategie, in plaats van een belemmering. Deze dorpslandschappen worden in het vervolg gedetailleerder in kaart gebracht.
- De menselijke ontginningsgeschiedenis, die is af te leiden uit de veldnamen, is in de afgelopen eeuw steeds lastiger leesbaar geworden in het landschap. Kansen voor een klimaatbestendiger landgebruik liggen op plekken waar er grote verschillen zijn tussen huidig landgebruik en vroegere veldnamen. Intensieve ontwaterende landbouw in oude broekgebieden bovenstrooms van grote steden? Daar liggen juist de kansen voor het vasthouden van water. Deze veldnamen worden in het vervolg gedetailleerder in kaart gebracht